

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

0620 129
TARİH KURUM YAYINLARINDAN, XVI SERİ, No. 1

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN

ATATÜRK'ÜN HASTALIĞI

Profesör Dr. Nihad Reşad Belger'le Mülâkat

Metin dışında 16 resim vardır

TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA, 1959

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN

ATATÜRK'ÜN HASTALIĞI

Profesör Dr. Nihad Reşad Belger'le Mülâkat

Metin dışında 15 resim vardır

A T A T Ü R K

1881—1938

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ATATÜRK'ÜN HASTALIĞI

TABIAT kaanunu gereğince 10 Kasım, yer yıldızının güneş etrâfındaki durmasız dinlenmesiz dönüşlerinden her birini tekrarlarlarken uğrayıp geçtiği 365 günden birinin adıdır... Öteki benzerlerinden ayırtsız olarak her dönüşte o da bir daha gelecektir, bir daha gidecektir.

Fakat, Kaderin hükmü gereğince, bir büyük mâtemin adı olalıberi, 10 Kasım, Türk milleti için takvimin öteki yapraklarından ayrı bir târih mânası aldı... Bu seferki gibi yirminci defa değil; iki yüzüncü, iki bininci defa da gelse geçse milletimiz var oldukça 10 Kasım hep bu mânada kalacaktır. Bu da, ruhlarımızın kaanunu gereğince... Her 10 Kasım, her Türk, O'nu karşılar gibi ayağa kalkacak; O'nu selâmlamaya hazırlanır gibi saygı duruşunda bulunacak; ufka dalan gözleri O'nu arıyacak;

bükük boyunla O'nu bekliyecek... Fakat O, yüzü özlenen; O, yolu gözlenen...

Onun için, her 10 Kasım acı geçecektir.

Her yıl, bu dönüm yaklaştıkça her Türk, o bir daha görünmiyenin hayatının her deminden bilgi edinmek istiyecektir... O'nu anmayı, kendi târihinin şanını, gururunu duymak sayacaktır... O'nu kendi gözleri ile görememiş gençler, O'nun yanında yaşamış, O'nun hizmetinde bulunmuş yaşlılardan bir şey soracaktır... O'ndan bilgi sunar kaynak diye bellediği her yazardan O'nun bir hâtırasını bekliyecektir. Zira, milletin varlığını kurtaran, devletini yeniden kuran Büyük Adamının hayatından her anı, millete yarar bir önem taşımaktadır. Onun için, her ne ki o varlığı, “gelecek”e gereğince bildirmeye çalışacaktır, göz doyurucu bir bütün eser olamasa bile hiç değilse ileride gerçekleştirilecek yapının tümü içinde malzeme olmak değerini taşıyacaktır.

Bunu gözönünde tutarak bu yıl ben, Atatürk'ün son hastalığı zamânında en yakınında bulunmuş bir tanığın kendi ağzından işitip derlemiş olduğum bir belgeyi ortaya koymayı düşündüm.

Geçen gün bizde bulduğumuz Profesör Doktor Nihad Reşad Belger'e :

— “Sizi dinlemekliğime, anlatacaklarınızı yayınlamaklığıma izin verecek misiniz?” diye sordum.

— “Dostum. Siz bu arzunuzu cvvelce de izhâr etmiştiniz; ben de size anlatacağımı vaad ettim. Fakat şimdiye kadar siz de, ben de bir fırsat bulup uzun uzadıya konuşamadık... Sorun ne isterseniz, azizim; hakkınız var... Bu, sizin Atatürk’e bağlılığınızı gösteriyor... Daha dün olmuş imiş gibi hâfızamda canlı duran bütün bildiklerimi size anlatmayı ben de hem mesleğim bakımından vazife, hem de büyüklüğüne tamamen kaani olduğum, cidden çok hayranı bulunduğum Atatürk’ün hâtırasına samimî bir hürmet borcu addederim” dedi.

Bu duygularından dolayı doktora teşekkür ettim.

Gerçi, Atatürk’ün son hastalığı üzerine, birkaç ilgili doktor ağzından şimdiye kadar epey hâtıra dinlenmiştir. Bunlardan bir kısmı da doğrudan doğruya kendi kalemlerinden çıkma olarak yayınlanmıştır. Şüphesiz, her birinin ayrı ayrı değeri vardır. Fakat, sanırım ki en yakından ilgi uyandıracak hâtıra, Atatürk’ü, hastalığının başından sonuna kadar doğrudan doğruya tedâvi etmiş bulunan yetkili bir mütehassıs ağzından işittiğimiz olacaktır. Profesör Doktor Nihad Reşad Belger işte o yetkili kişidir. Hastalığı ilk teşhîs eden odur. O teşhîse göre Atatürk’ü son demlerine kadar tedâviye devam eden iki profesörümüzden biri odur...

Zaman ne çabuk geçiyor! Atatürk’ü doğrudan doğruya tedâvi etmiş veya tedâvide müşâvir mütehassıs olarak hazır bulunmuş ünlü profesörlerimizden bugün yegâne hayatta kalanı da Profesör Doktor Nihad Reşad

Belger'dir. Kendisine daha uzun yıllar sağlık ve saadet dilerim *.

Doktor Nihad Reşad Belger'i, Birinci İnönü zaferi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından o zamanki "Hariciye Vekili" Bekir Sami Bey'in reisliğinde Ankara'dan Londra konferansına gönderilen ilk murahhas heyetine Avrupa'dan katılmış müşâvir olduğu günlerde Londra'da tanıdım. Yânî onu, Türk millî hareketi dâvasında Anadolu'nun tezini benimsemiş; bu tezi Paris'de, başlangıçtan beri savunur; Atatürk'ün dâvası uğrunda gönüllü bir mümessil gibi çalışır bir Türk aydını olarak tanıdım. Doktorun Londra'da muzaffer ve mutaazzım itilâf devletleri konferansı önünde, Türk dâvasını ne kadar içten kavramış biri olarak, — o konferansda Loid Corc'u, Briyan'ı, Sforça'yı hayran bırakan bir talâkatle— müdafaa etmiş olduğunu yakından bilenlerden biriyim.

Bu milliyetçilik cephesinin yanında, doktorun bir de asıl meslek edindiği ilim cephesi vardır ki onu herkes benden iyi bilir: Nihad Reşad, tifo'nun biyolojik usulle teşhisinin kâşifi olup dünyaca tanınmış bulunan büyük âlimlerden, ünlü Fransız doktoru profesör Widâl'in; sonra

* Atatürk'e bakan müdâvi hekimlerimiz: Prof. Neşet Ömer İrdelp, Prof. Nihad Reşad Belger.

Müşâvir hekimlerimiz: Prof. Akil Muhtar Özden, Prof. Süreyyâ Hidayet Sertel, Prof. Mim Kemal Öke, Prof. Mustafa Hayrullah Diker, Prof. Abravaya Marmaralı, Dr. Mehmed Kâmil Berk.

yine meşhur Fransız profesörü Marsel Labbe'nin asistanı olarak Paris'de yıllarca çalışmıştır. Tetebbülerde bulunmuştur; bilgisini çok ilerilere götürmüştür. 1936 da memlekete dönmüştür. Yalova kaplıcalarının fennî idâresi, doğrudan doğruya Atatürk tarafından onun yetkisine bırakılmıştır.

Doktor, bu kaplıcada Avrupa su şehirlerindeki gibi modern tesisler gerçekleştirmişti; Atatürk'ün takdirini kazanmıştı. Bu takdiri Atatürk'ün ağzından duymuş olarak ben de biliyorum. Dolmabahçe sarayında, huzuruna son kabul edilişimde Atatürk bir ara, Yalova kaplıcalarından ve ağaçlıklarından özleyle söz açmıştı.

— “İşittim, sen orada kür yapmışsın. Doktor Nihad Reşad'ın benim için yaptırdığı banyoyu gördün mü? Ne güzel! değil mi?...” diye sormuştu. Kendisi, onun modern ve fennî tertibatındaki mükemmelliği beğendiğini söyledi. Orada uzun zaman kür yapıp yıkanamadığına acındı...

Atatürk'ün o zamanki iltifâtını bu kere doktora bir daha hatırlattım. Doktor bundan pek duyulandı.

Târihleri, vazifeleri, görülen işleri, olayları doğrusu doğrusuna açıklamak isteği ile ona :

— “Zât-ı âliniz, hangi târihten beri, ne sıfatla ve hangi vazife ile Yalova'da bulunuyordunuz?” diye sordum.

— “1936 sencsi Ekiminin 15 inde Paris'ten İstanbul'a dönmüş ve Atatürk'ün emri ile derhal Yalova

kaplıcasının müdürü ve mütehassıs doktoru olarak orada vazifeye başlamışım”- dedi.

— “Sorabilir miyim? Yalova’yı ne hâldc buldunuz? Orada neler yapmak istemiştiniz?... Bunu fennî bir görüşle lûtfen açıkla mısınız, doktor?” dedim.

— “Rica ederim, azizim, büyük memnuniyetle”...

— “Teşekkür ederim...”

— “Efendim. Tabîi Yalova’da birçok noksan vardı!.. (Düşündü). Hangi birini sayayım, azizim!..

Her şeyden evvel gördüm ki kaplıca suları, zamânımızın ilmî telâkkilerine uygun bir şekilde bendlenmiş değildi... Yâni, mon cher, bir “captage des eaux” yapılmamıştı. Kaynaklara yakın geçen küçük bir derenin suyu, 66 derece sıcaklıkta olan kaynak suları ile karışmakta idi. Tabîidir ki bu hal, kaynak sularının “termominéral” hassalarını bozmakta idi. Üstelik, kaynak suyu ile birlikte fışkıran ve devâ hassaları pek büyük olan gazlar de bu bendlenmemek yüzünden havaya karışıp uçuyordu!.. Bundan başka, iki suyun birbirine karışması, dere suyunun sürüklediği uzvî maddelerin tefesühüne meydan veriyordu. Bundan dolayı da kerih bir koku, ortaya yayılıyordu. Bunu bilmeyenler o kir kokusunu yanlış yere, Yalova sularında mevcut zannettikleri kükürt tuzlarına atfediyorlardı...

Her şeyden evvel bu meseleyi ele almak ve suları derhal bendletmek lüzûmuna karar verdim. Fransa’dan bir mütehassıs getirttim. Bu mesele halledildi...

Sonra, inşâ hâlinde olan “Termal Otel”inin banyolar kısmını, eb’ad îtibâriyle, maksada muvâfık bulmadıysa da o vakte kadar yapılmış bulunan taksimâtı en elverişli şekilde “installé” etmiye çalıştım.

Termal otelinin yanında Atatürk’ün şahsına âit olacak bir hususî banyo dâiresi yaptırdım. Atatürk’ün son ziyâretinizde size bahsetmiş olduğu banyo budur.

— “Evet...”

— “Oraya, Yalova suları ile yapılabilecek tedâvinin tatbik edilmesine yarıyacak “installation”un vücade getirilmesini sağladım...”

Gerek Atatürk’e mahsus olan banyonun, gerek halka tahsis edilen bütün banyoların tam ve muntazam “installation”u için lüzumlu gördüğüm âletleri ve cihazları Almanya’ya giderek ısmarlayıp yaptırdım. Getirip yerli yerine koydurdum... Sonra benim müdürlüğümden önce orada yapılmış ve mevcut olan eski ve çirkin barakaları ve binâları kaldırttım. Onların yerine daha temiz ve güzel tesisat yaptırdım.

Parkların genişletilip güzelleştirilmesine, Yalova kaplıcalarına Avrupâî bir su şehri kılığı verilmesine bilhassa îtina ettim...

İşte azizim, asıl mevzuumuza bir an önce gelmek üzere bu faslın daha fazla tafsilâtına girişmeksizin Yalova’da bulduklarımız, gördüklerimiz ve yaptıklarımız, kısaca bunlardır.

Atatürk, bunların hepsini tabûidir ki işiterek biliyordu...”

Bu açıklamasından dolayı doktora teşekkür ettim.

— “Pek iyi. Hastalığından önce Atatürk yapılanları gelip görmemiş mi idi?... Asıl hastalık nasıl başladı?... Atatürk Yalova'ya ne zaman, niçin gelmişti?... O'nun hastalığını ilkin sizin teşhîs ettiğinizi biliyorum... Bu nasıl olmuştu? Lûtfen bizleri aydınlatır mısınız?” diye sordum...

I

RAHATSIZLIĞIN BAŞLANGICI VE ATATÜRK YALOVA'DA

Doktor dedi ki :

— “1937 senesinde sıhhat durumu yavaş yavaş bozulmaya yüz tutan Atatürk'de biraz zayıflama, bilhassa bacaklarda kaşınma gibi hem Kendinin, hem de etrâfindakilerin nazarı dikkatini celbeden bazı gayrı tabîî haller görülmüşse de, bunlar pek ehemmiyetli addedilmemiş. . Kaşıntı, Atatürk'ü her şeyden ziyâde izâç ediyormuş. Atatürk bilhassa bundan kurtulmak için hekimlerine rahatsızlıklarını anlatmış ve tedâvisini istemiştir. O zaman Kendisini Ankara'da dâima müşâhede altında bulunduran mûtab müdâvî doktorlarından başka Atatürk, bir de, o vakitler Ankara'da Nümûne Hastahanesinde vazifeli bulunan İtalyan asıllı meşhur Alman cilt

mütehassısı profesör Marchionini tarafından muâyene edilmiş!..

Kaşıntıya sebeptirler zannedilerek köşkteki karıncaların itlâf edilmesi, cilt üzerine merhemler ve bazı mahlûller tatbik edilmesi gibi tedbir ve tedâvilere rağmen kaşıntının önüne geçilememiştir.

Bunun üzerine Yalova kaplıca sularının teskin edici hassaları gözönünde tutularak, kaşıntı belki o suların tesiri ile yatıştır mülâhazasında bulunulduğundan Yalova'ya gitmesi Atatürk'c tavsiye edilmiş. Atatürk de bu tavsiyeyi kabul etmiş! Mevsimin kış olmasına, “installation”un da henüz tamamlanmadığına bakmıyarak 1938 senesi Ocak ayında Yalova'ya, işte bu vesile ile gelmiştir”.

II

MUÂYENE VE HASTALIĞIN TEŞHİSİ

— “Pek iyi, doktor. Siz Atatürk'ü önce nerede muâyene ettiniz? Ve hastalığa nasıl teşhîs koydunuz?” diye sordum.

Doktor Nihad Reşad Belger, durgunluğundan ayrıldı; bir an yüzüme baktı :

— “Yalova'da...” dedi.

— “Anlatır mısınız?”

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— “Anlatayım :

— “Atatürk, gecâyı, Termal oteldeki apartmanında geçirdi. Ertesi sabah otelde, kendisine mahsus olarak yaptırılan banyo dâiresine girdi ve beni çağırttı... Şikâyetlerini bana bildirdi... Kaşıntıya çâre bulmaklıgımı istiyordu... Dedim ki :

— “Müsaade buyurursanız, önce zât-ı devletinizi bir muâyene edeyim. Kaşıntıların sebebinı tesbite çalışayım.”

— “Pek iyi...” dedi.

Soyunma yerine koydurtmuş olduğumuz şezlonga uzandı; ben de muâyeneye başladım... Tabîi, önce, vücûdun en çok kaşınan yerlerini, yânî bacaklarını muâyene ettim. Egzcma, ürtiker, erytheme gibi belirtiler bulmadım. Yalnız, kaşıntının bıraktığı ırnak izleri gördüm.

Atatürk'ün yaşayış tarzını gözönünde tuttuğum için bacaklardan sonra karnını ve bilhassa karaciğerini muâyeneye koyuldum. Ve derhal gördüm ki Atatürk'ün karaciğeri üç parmak kadar büyümüş ve sertleşmiştir... Kalbini dinledikten, tansiyonunu da alarak muâyenemi tamamladıktan sonra kendisine teşekkür ettim. Muâyenenin bittiğini söyledim...”

Doktorun, sözlerini tarta tarta anlatmasından, insan, müthiş bir hüküm açıklaması ânının geldiğini acı ile seziyordu; Atatürk'ün o cevabı bekleyişindeki mânanın derinliğini tasarlıyordu... Nihad Reşad, bir meslek

alışkanlığının verdiği durgun görünüşle, o zaman, aralarında geçmiş şöyle bir muhâvere anlattı.

Atatürk :

— “Doktor, kaşıntının sebebini buldunuz mu?” diye sordu.

— “Evet efendim” dedim. Bu kaşıntının yemek ve bilhassa içmekle ilgili olduğunu arzettim...

— “Buna emin misiniz?” diye sordu...

Atatürk'ün mizâcını bilenler sezerler ki O'nun bu türlü soruşu, bir sonuç çıkarmak üzere bir hükme varmak için sözün önemini araştırıp ağırlık derecesini ölçmesine bir başlangıçtır...

— “Buna emin misiniz?” diye sordu...

— “Efendim, kanaatim o kadar kat'îdir ki bu teşhîsimin isâbetinde şüphenin gölgesi bile yoktur” dedim. “Karaciğeriniz büyümüş ve biraz sertleşmiştir. İşte, kaşıntının sebebi bu karaciğer rahatsızlığıdır” dedim.

Merakla doktora sordum ki :

— “Açıklamanız, O'nun üzerinde ne tesir bıraktı?”

— “Sözlerim, o âna kadar Kendisine karaciğer rahatsızlığından bir defa bile bahsedilmemiş Atatürk üzerinde, hissettim ki bir sürpriz tesiri yaptı... Fakat O, hiçbir hayret belirtmeksizin, bu sözlerimi tam bir sükûnetle dinledi.

— “Şimdi ne yapacağız?” diye sordu.

Doktorun anlattığı bu îtidalli dinleyişin altında ne keskin bir can sıkıntısının, —gerçekçi bir aksiyon adamı

mühimsemezliği görünürlüğüne bürünerek — gizlenmiş bulunduğunu da, Atatürk'ün mizâcını bilenler, sezmekte gecikmezler.

Bu hikâyede şu beliriyoordu ki: sağlık durumunun neden bozulmakta olduğunun doğrusu doğrusuna anlaşılmasında bu kadar gecikilmiş bulunulması; Atatürk'ün, bu büyük hastalığında karşılaştığı ilk büyük tâlihsizlik olmuştur. . .

Nihad Reşad, sözünü devamla dedi ki :

— “Kendisine, muvâfık gördüğüm şekilde Termal tedâviyi tesbit ettim. Kaşıntıyı teskin edecek bir toz bile verdim. Bu tozla birlikte bir de küçük bir perhize konulmasını rica ettim.

Kaşıntının sebebini anlatırken söylediğim içmek sözünden ne kastettiğimi Atatürk tamâmen sezmişti. . . O Akşam Termal otelde kurulan büyük sofraya dâvet ettiği misâfirler arasında beni de bulundurmak iltifâtını gösterdi. Dâvetliler meyânında Atatürk'ün mûtaad arkadaşlarından başka, o akşam Karamürselli Tahir Bey; şimdi Şili'de sefirimiz bulunan Cemal Hüsnü Taray Bey gibi zevât vardı. . . Ben sofraya gelmezden önce Atatürk o zevâta benden, cemîlekâr sözlerle bahsetmiş; verdiğim tozdan derakap fayda gördüğünü memnuniyetle bildirmiş. . .

Ertesi gün, Atatürk'ün arkadaşları bana hiçbir şey açmadan rahmetli Profesör Neşet Ömer İrdelp'i Atatürk'ün hususî tabibi bulunması sıfâtıyla Yalova'ya dâvet etmişler. Ona, benim muâyennemden ve teşhîsim-

Prof. Dr. Nihad Reşad Belger, Ruşen Eşref Ünaydın'la konuşuyor.

D Ü Z E L T M E

21 inci sayfanın 21 inci satırındaki “ assite, assite ” kelimeleri “ ascite ascite ” şeklinde,

25 inci sayfanın 15 ve 16 ıncı satırlarındaki “ a a ” harfleri tek “ á ” şeklinde, aynı sayfanın 19 uncu satırındaki “ bismute ” kelimesi “ bismuth ” şeklinde yazılacaktır.

Hastalıktan bir yaz önce (1937) Atatürk Yalova'da Dr. Nihad Reşad Belger'le konuşurken. Resimde görülen diğer zevât, Atatürk'ün refakatindekilerdir.

Hastalıktan bir yaz önce Atatürk Yalova'da Dr. Nihad Reşad Belger'le konuşurken. Diğer zevât Atatürk'ün refakatindekilerdir.

Prof. Dr. Fissenger ve kızı Madmazel Fissenger.

den bahsetmişler. Bir kere de onun Atatürk'ü muâyene ederek benim teşhîsim hakkındaki mütalâasını bildirmesini kendisinden istemişler.

Neş'et Ömer Bey Termal otele gelmiş; Atatürk'ü muâyene ettikten sonra kendisinc benim noktai nazarım bildirilmiş. Neş'et Ömer merhum da benim fikrimi tamamiyle kabul ederek teşhîsimi doğru ve tedâvimi isâbetli gördüğünü Atatürk'e arzetmiş; tavsiyelerime göre hareket buyurmasını muvâfık bulmuş...

Neş'et Ömer huzurdan çıktıktan sonra benimle buluştu. Atatürk'ü muâyene ettiğini ve benimle tamâmen aynı fikirde olduğunu bana da söyledi: “Sizin tedâvinize devam etmesini Atatürk'e tavsiye ettim” dedi. Ve “Atatürk'ü, istediğiniz gibi tedâvi ediniz, kardeşim!” dedi. İstanbula döndü...”

III

ATATÜRK'ÜN YALOVA'DAKİ KISA TEDAVSİNDEN ALINAN TESİR VE NETİCE

Profesör Nihad Reşad dedi ki :

— “Atatürk'ün Yalova'daki kısa tedâvisinden alınan tesir memnuniyete şâyandı. Çünkü, hem kaşıntı azaldı; hem de bir zamandan beri kesilmiş bulunan iştihâsı düzeldi. Atatürk, orada bir kilo bile kazandı. Yalova'ya geldiğinde ağırlığı 74 kiloya inmişti; Yalova'da

geçirdiği onbir günden sonra ise bu ağırlık 75 kiloya çıktı... :

Atatürk tavsiyelerime o kadar ehemmiyet vermişti ki akşamları sofrada kalma âdetini bile değiştirtti; bu müddeti epey kısalttı. Daha evvelce sofrada kalma zamanı, bâzan sabahın saat altısını bulurmuş. Yalova'ya geldikten sonra bunu saat ikiye kadar da indirdi idi...

Atatürk bu halden ve görülen farktan çok memnun oldu. Neşesi arttı. Hattâ onuncu gün, kaşıntıdan eser bile kalmamıştı...

Hülâsa, umumî vaziyetinde hissedilir bir iyilik kendini gösterdi..."

IV

FAKAT BİR YOLCULUK

Doktor, sözüne devamla dedi ki :

— “Fakat, Atatürk Yalova'ya geldiğinin onikinci günü, — bu tedâviye, hiç değilse üç hafta devam etmesi için ettiğim ısrarlı ricaya rağmen,— her ne sebeptense Bursa'ya gitti...”

Bursa'da bir gün ve bir gece kalmış. Sonra, Termal otele uğramaksızın doğruca İstanbul'a geçmiş... Ve bildiğime göre, Bursa'da geçirdiği geceden sonra dönüşte soğuk almış; saraya keyifsiz olarak gitmiş...”

Bu dinlediğimden de şunu seziyordum ki: Atatürk'ün, —sağlık durumunu biraz düzelmeye yüz tutar görünce, iş kolay geçirilecektir sanısına kapılarak söz dinlemeyip— tedâvisi bitmeden önce yolculuğa çıkması da hastalığın savuşmasını önleyen tâlihsizliklerden biri olmuştur...

V

BİR DENEME VE ZATÜRRİE

Vc doktor şunları bildirdi :

— “Ertesi akşam da, bu rahatsızlığın devâm etmesine rağmen Park otele gitmiş. Gece saat dörde kadar orada kalmış. Yâni, eski hayatına dönmeyi bir defa daha denemiş...

Daha ertesi gece, sarayda, birden bire kuvvetle öksürmeye, biraz zorca nefes almaya ve göğsünde şiddetli vecâ, (point de côté), ağrı duymaya başlamış... Kadıköy'de oturmakta olan dâimî hekimi Profesör Neş'et Ömer'e, derhal yanına gelmesi için telefon ettirmiş. Fakat o gece, şiddetli bir lodos fırtınası hüküm sürdüğünden, profesör Neşet Ömer, Atatürk'ün emrini yerine getirememiş.

Bunun üzerine Atatürk, bana telefon edilerek saraya dâvet edilmekliğini emreylemiş. . . Gece saat dört sularında,

o zaman ikaamet etmekte olduğum Sıraservilerdeki apartmanıma saraydan gönderilen bir otomobille Dolmabahçe'ye gittim. Atatürk'ün huzuruna çıktım. Kendisini hemen muâyene ettim. Atatürk, çok yazık ki, zatürrieye tutulmuştu.. Lüzumlu gördüğüm tedâviyi tesbit ettim. Hasta biraz rahatlayıncaya kadar yanında bekledim. Sonra evime döndüm.

Ertesi gün Profesör Neş'et Ömer Bey saraya geldi. Ben de yine dâvet edildim. Bu defa Atatürk'ü ikimiz birlikte muâyene ettik. Tedâvisine müştereken devam ettik... O zaman daha penisilin yoktu. Hastadaki yüksek harâret günlerce sürdü. Size daha yukarıda bahsettiğim karaciğer zayıflığı dolayısıyla nekaahat devresi gecikti ve uzadı..."

Nitekim, Atatürk'ün kendi irâdesine aşırı güveni de, işte bu acı hikâyede görülüyor, hastalığını kısa zamanda geliştiren ve şiddetlendiren tâlihsizlik sebeplerinden biri olmuştur..

VI

VAZİFE UĞRUNDA, SAĞLIĞINI HİÇE SAYIŞ

Hikâye, söyleyenin ve dinleyenin heyecânını arttırarak geliyordu. Doktor Nihad Reşad dedi ki :

— “Biz, Atatürk'ü kuvvetlendirmeye çalıştığımız sırada o zamanki Yugoslavya başvekili Stoyadinoviç de
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ankara'ya Atatürk'ü ziyârete gelmek üzere idi... Atatürk, —henüz tamamiyle iyileşmediğini kendisine iyice izâh etmiş olmamıza rağmen— Ankara'ya behemehal gitmek arzusunu izhâr etti... Haasılı, bizler, O'nun tasvip etmediğimiz bu seyahatine mâni olamadık. Mahzâ devletin mühim bir siyasî meselesinde mutlaka vazife başında bulunmak isteği ile koca adam yorgun argın kalktı gitti... ”

Devlet işlerinin ve milletler arası siyâset olaylarının çığı ile kesin dinlenme isteyen sağlık durumunun, birbirini çeler iki zıt akım hâlinde geliştiği, işte bu hikâyede görülüyor. Bu çatışmada, vazife duygusunun sağlık kaygusuna üstün geldiği; fakat hastalığın da bu yüzden, kendi kötülüğünü, daha çabuklaştırarak, yapmaktan geri kalmadığı; — yeni bir tâlih “fatalité”si eseri daha olarak— meydana çıkıyor...

Burada doktor Nihad Reşad hem teessür, hem de hayranlıkla bir ân duraladı. Bir noktaya işâret etmek ister gibi sayılabilecek o dalgınlığından yavaşcacık uyanırcasına hafif bir sesle dedi ki :

— “Yugoslavya başvekilli Ankara'dan ayrıldıktan sonra Atatürk'ün rahatsızlığı biraz daha artınca hükûmet Fransa'dan, meşhur bir karaciğer hastalıkları mütehasısını getirtmeye karar verdi ve Paris Üniversitesinin ünlü mütehasıslarından profesör doktor Fissenger (Fis-sen-je)yi Ankara'ya dâvet etti”.

Bu izzahları dinledikten sonra profesör doktor Nihad Reşad Belger'e dedim ki :

— “Dostum ! Hem yukarıdan beri zât-ı âlînin anlattıklarına, hem benim, daha o zamanlardan da duyarak bildiğime göre, Atatürk'ün hastalığını, zât-ı âlînin, Fissenger daha Türkiye'ye gelmeden ve Atatürk Bursa'ya gitmezden önce teşhîs emiştiniz. Atatürk Bursa'dan dönüşünde Dolmabahçe sarayında zâtürrieye tutulmuştu. Zât-ı âlînin O'nu burada profesör doktor Neşet Ömer İrdelp'le birlikte tedâvî etmiştiniz. Hattâ, tamamı ile eyileşmeden Ankara'ya gitmemesini ısrarla dilemiştiniz. Şu hâlde, Atatürk'ün hastalığı, demek ki Ankara'da yapıldığını okuduğum tıbbî müşâvereden hayli önce meydana çıkmıştı. Öyle ise bu Ankara'daki tıbbî müşâvere hakkında nokta-i nazarınız nedir ?

Bizi aydınlatır mısınız? ”

Dedi ki :

— “Ankara'da, bahsettiğiniz gibi bir müşâvere-i tıbbiye yapılmamıştır. Ben de, bağzılarının zannettikleri gibi, her hangi bir tıbbî müşâverede hazır bulunmak için Ankara'ya dâvet edilmemişimdir. Zâten bütün müşâvereler, hastalığın şiddetlenmesinden sonra, İstanbul'da olmuştu, azizim”...

VII

PROFESÖR FİSSENGER'NİN GETİRTİLMESİ

— “Profesör Fissenger'nin getirtilmesine zât-ı âlînin mi delâlet ettiniz?” diye sordum.

— “Hayır... dedi. Benim bu dâvetten haberim dahi yoktu. Fakat, öğrendim ki dâvete Paris sefâretimiz tavassut etmiş. O zamanki Paris büyük elçimiz rahmetli Suat Davaz'ın hususî tabibi bir Fransız doktorunun patronu olan profesör Gougerot (Gujöro), profesör Fissenger ile dünürmüş. Büyük elçimiz, Ankara'dan emir alır almaz meseleyi hususî tabibi ile görüşmüş. O tabip de Türk hükûmetinin bu isteğini patronuna bildirmiş. Bunun üzerine Gougerot, dünürü Fissenger'yi tavsiye etmiş. Hükûmetimiz de muvâfakat eylemiş. Profesör Fissenger Ankara'ya böyle gelmiş.

Ankara'da Fissenger, Atatürk'ü muayene ederken ben orada değildim. Fakat, profesör Neş'et Ömer'den işittim; Fransız mütehassısı bizim noktai nazarımızı tamamiyle kabul etmiş. Atatürk'ün bizim tavsiye ettiğimiz tedâviye devam etmesini muvâfık görmüş...”

VIII

VAZİFE UĞRUNDA, SAĞLIK DURUMUNA ALDIRMADAN, KADERE BİR MEYDAN OKUYUŞ

Profesör Nihad Reşad Belger dedi ki :

— “Fissinger Ankara'dan ayrıldıktan biraz sonra Atatürk bu defa da behemehal Hatay'a gitmek lüzumuna hükmetmiş. Yorulmaması için Kendisine vuku bulan bütün ricâlara rağmen kalkmış; bir siyasî gaayenin

tahakkuku için yine, hattâ bu kerc daha yorgun argın, Hatay'a gitmiş; daha doğrusu Hatayla ilgili olarak Kilikya'ya... Orada, resmi geçitte hazır bulunmuş. Güneşin altında saatlerce ayakta kalmış; büsbütün yorulmuş; ve Ankara'ya öyle dönmüştür... Ankara'da tedâvîye devam etmişse de her şeyin gerektiği gibi yapılmasına, îtirâf etmeli ki, tam bir riâyet göstermemiştir... Böylece Ankara'da kısa bir müddet kaldıktan sonra tebdil-i havâ için Savarona yatına geçmiş.

Ben Atatürk'ü, sarayda geçirdiğini söylediğim pnömoni hastalığından sonra, yata yerleştiği zamana kadar geçen üç dört ay zarfında hiç görmemiştim. Ve Fissenger Ankara'dan dönerken İstanbul'da onunla dahi görüşmemiştim.

Yat İstanbul'a gelip, Atatürk de orada yerleşip kalınca hemen beni istetti..."

Hele hikâyenin bu kısmı, Atatürk'ün gerçekleştirmeyi ülkü edindiği millet dâvası uğrunda, gerekirse Kendi sağlığına, hattâ varlığına, bile bile kıymaktan geri kalmadığını, ne kadar imrenme ve sızı duyurarak, ortaya koyuyordu... Bu hâl, O'nun sağlıklı zamanında, coşunca tâ yüreğinin içinden gelen bir inanla okuduğu:

“Cânımı cânân eğer isterse minnet cânıma”

“Can nedir kim ânı kurbân etmeyim cânânıma”

mısralarının, işte canlanmış bir örneği idi bu... O'nu, ruhum kamaşarak bir daha görüyordum!..

Prof. Dr. Neş'et Ömer İrdelp.

Prof. Dr. Nihad Reşad Belger.

Prof. Dr. Akil Muhtar Özden.

Prof. Dr. Mim Kemal Öke.

IX

SAVARONA YATINDA O'NUN KARŞISINDA
HASTALIĞIN İKİNCİ SAFHASI

Ne anlatacağını, artık büsbütün heyecanla beklediğim profesör Nihad Reşad Belger bu fasıldaki sözüne şöyle başladı :

— “Şimdi, yatta, Atatürk'ün yatak odasında, Kendisinin karşısındayım” dedi.

Görüyordum ki doktor, anlatacağı manzaranın kendine verdiği teessürü, âdeta bir dram sahnesinin karşısında imiş gibi duyuyordu. O gün orada görmüş olduğunu, diyebilirim ki, şimdi burada, bir doktordan ziyâde realist bir yazar gibi tasvir ediyor; dinliylene de o teessürünü aşıliyordu :

— “Ben odaya girdiğim zaman, dedi, O, ayakta ve endâm aynasının karşısında idi... Vücudünü dikkatle muâyene ediyordu...”

Ben, karnının şişmiş, büyümüş olduğunu hemen farkettim. Ve Kendilerini muâyene etmekliğime müsaade buyurmalarını ricâ ettim. Muâyene ederken gördüm ki karın boşluğuna su birikmiş: “assite, assite”!.. Ayaklarda da hafif şişme peydâ olmuştu!..”

Görülüyordu ki o sahne doktorun gözünde yeniden canlanmadadır... Bana dedi ki :

— “Fikrimi açıkça söyleyebilmekliğim, kolaylıkla anlaşılabilir ki, pek nâzik bir mesele idi... Sözlerimi

tartarak, her birini tâne tâne telâffuz ederek Atatürk'e, karnında biraz mâyi toplanmış olduğunu bildirdim...

Atatürk:

— “Doktor! Bana: “Şişmanlıyorsun ’ diyorlar. Fakat ben hissettim ki bu şişmanlama normal değildir! İşin içinde başka bir şey vardır! Bu, bir hastalıktır!.. Doktor! gördünüz; siz odadan içeri girdiğiniz zaman ben aynanın önünde pantolonumu iliklemeğe çalışıyordum ve buna muvaffak olamıyordum” dedi.

Bu kısa ve kesin konuşmasında, bu “doktor, doktor” tekrarında Büyük Hastanın şekvâsı, bir derin kükreyiş yankısı gibi, insanın içine işliyordu!..

Doktor, helecanlı anlatışına devamla dedi ki :

— “Yüzüme, o bildiğiniz heybetli ve nüfuzlu bakışları ile bir baktı!.. Ne kadar hazin bir manzara karşısında bulunduğumu tahmin edersiniz!.. Endâm aynasının önünde kendi vücudünü dikkatle muâyene etmek ne elim mânaya geliyormuş; işte O’nun bu sözlerinden ve bu bakışlarından anlaşıyordu!.. O vakit duyduğum üzüntüyü bir bilseniz!.. Fakat, vazifemi tamâmiyle görmüş olmak için hem itidâlimi bozmamış görünerek, hem olanca kuvvetimi toplayarak :

— “Efendim, dedim; şimdi hastalık, maatteessüf, zât-ı devletinizce de malûm olduğu üzere yeni bir devreye girmiş bulunuyor...”

“Bunu niçin böyle çıplakça söyledim? Çünkü Atatürk, Kendisine bildirilen hastalığın ne mânâyâ geldiğini

ansiklopediden öğrenmişti... Üstelik, tedâvisi bakımından bu hakikati açıklamakta katî zarûret vardı...

“Bundan böyle, tedâvî büyük bir itinâ ve titizlikle takip edilmelidir; hastalığın ilerlemesine her halde mâni olmıya çalışılmalıdır, efendim. Bunun için de her şeyden önce yatakta mutlak istirahat ve perhize harfi harfine riâyet gerekmektedir” dedim... Tabîi o gün, siroz’un tedâvisi usulü ve vâsıtaları bugünkünden farklı idi. Bugün elde edilmiş yeni müessir ilâçlar ve tedâvi imkânları o gün henüz bilinmiyordu...”

— “Bu sözleriniz O’nun üzerinde nasıl bir tesir bıraktı? Hatırlıyabiliyor musunuz?”

— ‘Atatürk, benim verdiğim izâhâtı mâkul ve mabkûl gördü. O odada yatacağını söyledi...

Ben, bu muâyeneden sonra Yalova’ya vazifem başına dönecektim. Fakat, o gün, muâyeneden sonra Atatürk bana şunu da sordu :

“Eğer ara sıra yatla gezersem yataktan çıkıp güvertede biraz dolaşmaklığım kaabil midir?”

— “Evet efendim!.. Ancak, yorulmamak şartıyla; ayakta çok durmamak üzere...” dedim.

Doktorun kanaati bu ki Atatürk bunu ona, mahsus soruyordu. Ve doktoru “observer” ediyordu...

Hastalığının önem ve tehlike dereccesini, Atatürk’ün, Kendisine verilecek bu müsaade ve mümânaat cetvcline göre ölçüp bir fikir edinmiye çalıştığı, bu sorgusundan, ne kadar açık anlaşıyor; öyle değil mi?

Doktor dedi ki :

— “Yatta bir iki fiziko-terapi âleti vardı. Atatürk, o gün bana :

— “Doktor ! Acaba bunlardan istifâde edebilir miyim?” diye de sordu . . . Hissettim ki bu suâlinin de bir kontrol mâhiyeti vardı . . .

— “Şimdilik müsaade buyurun; belki daha sonra bunu yapabilirsiniz efendim” dedim.

— “Buna ne cevap verdi?”

— “Hiç ses çıkarmadı; amma, hissettim ki bu sözümünden pek hoşlanmadı! . .

Muâyeneden sonraki bu konuşmalar üzerinc, Yalova’ya dönmem için huzurundan ayrılmaklığıma izin verdi.

— “Şu şartla ki Yalova’ya dönseniz bile iki günde bir, buraya gelesiniz. Ve beni, Neş’et Ömer Beyle birlikte muâyene ve tedâvîye devam edesiniz” dedi . . .

— “Emredersiniz efendim ”dedim.

Doktor, o zamana âit olarak kendi arşivinde kalmış kâğıtlardan birini de bana getirdi. 1 Haziran 1938 de, müsvedde olarak eski harflerle kaleme alınmış olup o günlerdeki tedâvî ve rejim tarzları ile bir de reçete metnini kaydeden bu kâğıdı, hem o hazin zamandan bir hâtıra, hem bir belge kalsın diye ıpkı basımı ile bu kitaba almaklığıma izin vermesini kendisinden diledim.

— Alabilirsiniz” dedi . . .

Onun için o kâğıdı bu fasıla ekliyorum.

O kâğıt şunu yazıyor :

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

1 Haziran 1938

Savarona yatında deniz iklimi kürü fâidelidir. Ancak, aşağıdaki şartların tamâmiyle tatbik edilmesi elzemdir :

1. Sâkin ve âsude bir hayat geçirmek,
2. Dimağî ve bedenî her türlü yorgunluktan sakınmak,
3. 24 saatin 16 saatini ufkî vaziyetteistirâhate hasretmek,
4. Evvelce tâyin edilen rejime devam etmek: yumurta ve yumurtalı gıdaları ve bir müddet yaş ve çiğ meyveleri yememek; şimdiki halde kuru fasulye, mercimek ve nohud gibi çok gaz yapan nişâi maddelerden de içtinâbetmek.

Charbon végétal/aa 0,15

Charbon animal/aa 0,15

Carb. de chaux léger 0,25

Magnésie Calcinée 0,10

Sous-nitrate de bismute léger 0,50

Pour un paquet/21

— ‘Söz. bu konuya gelmişken, müsaadenizle sorabilir miyim, doktor: Atatürk’ün, hastalığı esnâsında yemek rejimi nasıl tanzim edilirdi?’ dedim.

Doktor dedi ki:

— ‘Mâlûm-ı âliniz, sirozlularda, çoğu defâ, iştiâ azdır; ve gittikçe azalmaya da meyyâldir. Bundan dolayı, hastanın iştiâsını harekete getirmek maksadı ile, mevsime göre, onun en sevdiği gıdâ maddelerini seçmek;

onların muzir olanlarını bir tarafa attıktan sonra uygun görülenleri cn muvâfık şekilde hazırlatmak ve gıdâ maddelerinin tenevvüüne dikkat etmek iycâbeder... İşte, bu vazifeyi ben deruhte etmiştim. Onun için, Atatürk'ün aşçı başısı ile her gün buluşarak yemek listesini ben tertip ederdim. Aşçı başıya, yemeklerin garp usûlunc göre tâdil edilerek yapılmasını tavsiye ederdim. Atatürk'ü bu sûretle gıdâlandırmaya gayret ederdim"...

— “Atatürk'ün iştihâsı yerinde mi idi ? ” ...

— “Maatteessüf, hayır !.. Çünkü, iştihâsı yerinde olan ve bol kalorili yemek yiyen sirozluların hastalıkları, daha yavaş seyretmektedir. Ve hâttâ, şimdiki en son usullerle bu hastalık bağzen şifâyab bile olmaktadır”.

— E, pekeyi, doktor ! Atatürk'ün beslenme rejimini bu biçim düzenlemiştiniz... Kendisine vâki olan ziyâretler de sizin tarafınızdan mı tânzîm edilirdi ? ”

Doktor dedi ki :

— “Neşet Ömer beyle birlikte, müştercken aldığımız karâra göre, ziyâretleri hemen hemen kâmil menctmiştik... Çünkü, pek çok gelen oluyordu... Bunları kabûl etmek, zâten git gide dermandan düşen Atatürk'ü büsbütün yorardı. Bizim için ise her şeyden önce, O'nun bedenî ve fikrî mutlak istirâhati elzemdi... Zâten, O kendi de bizim bu teklîfimizi tasvîb ve tensîp etmişti... Bundan dolayı, ancak görüşmesi zarûrî olanların ziyâretlerine bittabi îtirâz edilmezdi. Kendi de, meselâ, vazife ve iş iycâbı olarak, başvekil, hâriciye, dâhiliye vekilleri ve Kendi yakınları müstesnâ olmak

üzere, başka kimsenin ziyâretini pek arzu etmeyordu. Yâverleri bile huzûruna gaayet seyrek girerlerdi... Bununla berâber, yakın arkadaşlarından bağzıları ziyâretine gelirlerdi.. O Kendi de onları isterdi... Hatırlıyorum ki bir defâ, İsmet İnönü gelmişti. Onu derhal kabûl etti; onunla bir hayli görüştü”..

— “Evet; İsmet İnönü’nün kendinden işitmiş olarak ben de biliyorum ki, İnönü, kendi hastalığı geçip ayağa kalkar kalmaz Ankara’dan İstanbul’a gelmiş ve Dolmabahçe’de Atatürk’ün ziyaretine gitmiş. Atatürk İnönü’yü görmekten memnun olmuş; sarayda misafir etmiş; geç vakitlere kadar yanında alakoymuş; uzun uzun görüşmüşler. Ayrılıştâ Atatürk İnönü’ye kendisini yine beklediğini söylemiş. Son defâsında da yakında tekrar buluşmak arzusu ile ayrılmışlar... Biliyorum...”

— “Atatürk, mareşal Fevzi Çakmak’ı da kabul etti... Ali Fethi Okyar’ı da... Siz de, kabul edilenlerden değil mi idiniz? Bilmeyor musunuz, azizim?...”

— “Hâtâtâ, bir defâ, İstanbul’da izinli bulunan elçileri hep birden kabul etmişti. Ertesi gün keyfiyet, İstanbul gazetelerinde ve Anadolu ajansında yayınlanmıştı...

— “Evet; öyle idi, hatırlıyorum... Fakat, istifsâr-ı hâtır için her gün gelenlerden çoğu, aşağıda, yâverler dâiresindeki defter-i mahsusa imza eder, ve ya kart bırakır; o dâirede yaverler tarafından ağırlanır, temennîlerini bildirir giderlerdi. Bunlar, sonra, münâsip

zamanda Kendisine şifâhen arzedilirdi. O da memnun kalırdı; her birine selâmlar, teşekkürler yollardı. . . Yoksa, kendilerini şahsen kabul etmesine, maatteessüf artık imkân yoktu” . .

X

TEDAVİ DEVAM EDİYOR; FAKAT...

Yine bu tedâvî konusunda Nihad Reşad dedi ki:

— “Neş’et Ömerle birlikte gelip tedâviye devam ediyorduk... Tabiidir ki, Atatürk’ün sağlık durumundan hükûmete muntazaman malûmat veriyorduk. Bu malûmat verme iki kanalla oluyordu. Raporları, her iki günde bir, biz, Neş’et Ömerle birlikte yazarken, “Kalem-i mahsus” müdürü Bay Süreyya Anderiman (şimdi Tokyo’daki Türk Büyük Elçisidir) bâğzan yanımızda bulunuyordu; ve raporu o alırdı. Diğer taraftan da haftada veya on günde bir, hükûmete doğrudan doğruya malûmat vermek üzere, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Doktor Asım Arar merhum gelirdi. Fakat bu zat, Atatürk’ü muâyene etmezdi. Yalnız bizimle temas eder, bizden malûmat alırdı. . .

Vaziyet birkaç hafta böyle sürdükten sonra Atatürk’ün harâreti birden bire yükseliverdi... Bu harâretin yükselmesi ve böylece devam etmesi zâten zayıf olan ümidimizi büsbütün kırdı.”

— “O zaman, ne yaptınız doktor?” diye sordum.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Prof. Dr. Mustafa Hayrullah Diker.

Prof. Dr. Süreyya Hidayet Sertel.

XI

ATATÜRK'ÜN SAVARONA YATINDAN
DOLMABAĞÇE SARAYINA GEÇİRİLMESİ

Nihad Reşad Belger dedi ki :

“Vaziyetin açıktan açığa ağırlaşmaya gittiğini görünce, Atatürk'ün yattan saraya nakledilmesini istedik. Kendisinden müsaade aldık. Çünkü o yaz mevsiminde, denizin ortasında demirlemiş duran yatın alt katında Atatürk, havanın bunaltıcı sıcaklığını daha çok duyuyor, bundan da tabiatıyla ayrıca müteessir oluyordu. Onun için, Kendisinin daha açıklık, daha serin bir yere geçirilmesi kararlaştırıldı. Bunu Kendi de uygun buldu.

Bir gece vakti, bu nakil, usulca, — herhangi bir şekilde rahatsız olmaması gözönünde bulundurularak — ilgililerin şefkatli ve saygılı ellerinde dikkatle yapıldı”.

XII

HASTALIĞIN ÜÇÜNCÜ SAFHASINA GİRİŞ

— “Şimdi, iş, üçüncü safhaya intikaal etti... Hükûmet, müşâvir mütehassısların da ilâvesini istedi... Bildiğiniz altı mütehassıs, yânî Profesör Akıl Muhtar Özden, Profesör Mim Kemal Öke, Profesör Süreyya Hidâyet Serter, Profesör Mustafa Hayrullah Diker,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Profesör Abravaya Marmaralı, Doktor Mehmet Kâmil Berk getirildi. Onlar saraya nakilden itibaren işe başladılar. Bildiğiniz üzere bu zevât, memleketimiz tıp âleminin kendi mesleklerinde o zamanki en tanınmış sîmaları idi.

Atatürk'ün sıhhi durumundan milleti haberdar etmek için, artık her akşam bir bülten yayınlanmaya başlanmıştı. . . ”

— “Bunu Kendi de bilir miydi? Ne derdi?” diye sordum.

Doktor :

— “Hayır! Bilmezdi! Artık gazete filân okumazdı... Haberler, Kendisine şifâhen verilirdi. . . Esâsen, doktorlara nefsinin teslim ettikten sonra onların tavsiyelerine âdeta askerî bir inkiyatla itaat ederdi. . . . Bu, hem O'ndaki karakteri, hem de sağlam anlayışı gösteriyor. . . Atatürk tıbbâ inanıyordu” dedi. . .

Üzerine titrediği bir büyük sağlık durumunun ağırlaşmasından bütün milletin duyduğu kaygıların gitgide artar olduğunu, bu anlatış, dinliyen, ne kadar yakından sezdiriyordu.

XIII

HASTALIĞIN ŞİDDETLENMESİ ÜZERİNE ALMANYA İLE AVUSTURYA'DAN DA BİRER MÜTEHASSIS GETİRİLİYOR

Doktor Nihad Reşad dedi ki :

— “Yukarıda bildirdiğim tıbbî heyetin günden güne artan endîşesi karşısında hükûmet, Almanya’dan ve Avusturya’dan da birer mütehassıs celbederek onların mütalcalarını almayı da lüzumlu buldu. Almanya’dan Profesör von Bergmann ile Avusturya’dan, karaciğer hastalıkları araştırmaları ile şöhret bulmuş Profesör Epinger dâvet edildi... Onlar da bizim fikrimizi kabul ve tedâvîmizi tasvip ettiler... Ve karında biriken suyu, karnı “ponctionner” etmeksizin “itrâh” edebilmek için civalı müdrir (diurétique) kullanmanın denenmesi kararlaştırıldı... Bu konsültasyondan çıkan netice: suyu karından almaksızın “élimination”u kolaylaştırmak için bir tatbikte bulunmaktı... .

Bu tedâvi yapıldı; netice vermedi.

Hastalık maatteessüf gitgide ağırlaşmakta devam ediyordu. Su, karında gittikçe çoğalıyordu. 10-12 litre su, karında birikmişti. Atatürk’ün nefesi daralıyordu; sıkıntısı, dayanılmaz bir hâl alıyordu... O zaman Fissenger’yi bir daha getirtmek lüzumunu hissettik. Hükûmet onu dâvet ettirdi. Fissenger de üçüncü defa gelip Atatürk’ü muâyene etti. Karından ilk defâ suyun alınması Fissenger’nin huzuru ile oldu”.

Doktorun hikâyesi, o anların heyecanını gözler önünde bir daha dirilittikçe hem kendine, hem dinliylene öyle bir hüznün veriyordu ki... Milletinin gözünde son derece kıymetli olan bir büyük hayatın bitmiye yaklaştığı, tüyleri ürpererek duyuluyordu.

XIV

KARINDAN SUYUN ALINMASI - VASIYETNÂME NASIL VE NE İÇİN TANZİM EDİLDİ

Biraz durup düşündükten sonra, doktor Nihad Reşad Belger dedi ki :

— “Atatürk, bu işi bir ameliyat addediyordu. Barsaklarının ameliyat sırasında delinmesinden korkuyordu. Vasiyetnâme yapması ânî bir kazâ olursa, ona karşı tedbirli ve hazırlıklı bulunması düşüncesinden ileri geliyordu.”

Çok dikkate değer bu noktada doktorun sözünü kesmiye cesâret ettim :

— “Atatürk, vasiyetnâmesini bu münâsebetle mi yazdı?” diye sordum. Çünkü o zamanlar o vasiyetnâmenin yazılmasını, Atatürk'ün artık kendi hayatından ümidini kesmiş olması gibi bir takım sebeplere yoranlar olmuştu!...

Doktor bana dedi ki :

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— “Başka şey yok, azizim. İşte şimdi size anlattığım şu münasebetle!..”

— “Doktorcuğum; bu hususta lûtfen biraz daha tafsilât verir misiniz?”

— “Biraz önce de dediğim gibi, sırf bu münâsebetle... Çünkü, karında toplanmış olan mâyii çıkarmak için karın duvarının hususî bir iğne ile delinmesi iktizâ ediyordu.

Atatürk, bu delinmenin nasıl olacağını bilmek istiyordu:

“Anlatın bana; bu nasıl olur?” diyordu... Karındaki suyun çıkarılması için yataktaki vaziyetini biraz değiştirmek, vücûdü sola meylettirmek lâzım geliyordu. Bu meyil sâyesinde karnın en alt kısmında toplanacak olan mâyiin kolayca dışarı akabileceği bir duruş ihdâs edilmiş olacaktı. Hem, dediğim gibi bu mâyiin dışarı kolay akmasını sağlamak, hem de karın içindeki uzuvları, delinen yerden uzak tutmak ve mâyiin sathında bulundurmak için böyle bir vaziyete ihtiyaç vardı. Bu noktaları Atatürk’e arzdan sonra ilâve ettik ki: “Bu tedbirler sâyesinde hiçbir nâhoş hâdise olmak ihtimali kalmaz”. Hattâ dedik ki: “Bu, dâima, ‘couramment’ yapageldiğimiz bir iştir ki cerraha bile hâcet göstermez; hiçbir tehlikesi yoktur...”

“Söylediklerimizi dinledi; düşüncelerimizi iyi kabûl etmiş göründü. Fakat muktedir bir cerrah olarak tanıdığı ve takdir ettiği merhum profesör Mim Kemal ile görüşüp mütemmim malûmat almak arzu etti... Öyle

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ya! Velez küçük de olsa, değil mi ki bir müdâheledir; bir cerrahın fikrini almak doğrudur. Bu, Atatürk'ün dūrendiřliđini gösterir.”.

“Atatürk, Mim Kemal Öke'yi de dinledikten sonra, mâdem ki ne de olsa bir müdâhalē yapılacaktır ve karnı delinecektir; o halde bir vasiyetnâme yapmayı düşündü ve kararını verdi. Bu kararını profesör Bay Neş'et Ömer İrdelp'e ve Cumhurbaşkanlığı Umumî Kâtibi Bay Hasan Rıza Soyak'a bildirmiş; ve kanunî mevzuâta göre gerekenin tanzimini emretmiş. Vasiyetnâmenin yazılmasında, onlar her ikisi, şâhit olarak hazır bulunmuşlar. . .

Vasiyetnâme işte böyle tanzim edilmiş ve Atatürk tarafından imza edilmiştir. Görüyorsunuz ki o vasiyetnâmeyi Atatürk, hastalıktan öleceği korkusu ile değil; fakat karın delinip su çekilirken bir komplikasyon olabilmesi ihtimaline karşı sırf ihtiyatî bir tedbir olarak düşünmüştür. . .”

Burada, doktordan bağız noktaları öğrenmek diledim:

- “Affedersiniz. Sözüünüzü kesiyorum; fakat müsaade ederseniz, sizden iki şey sormak istiyorum” dedim.
- “Esağfurullah, azizim. Buyurun!” dedi.

XV

HASTALIK ATATÜRK'ÜN HAFIZASINI ZAYIFLATMAMIŞTI

- “Bu hastalık, Atatürk'ün zihin faaliyetinde bir azalma, bir düşüklük; hâfızasında herhangi bir zaaf, bir bozulma husûle getirmiş mi idi?” dedim.

— “Bunu ne için soruyorsunuz?” dedi.

Dedim ki :

— “Mâlûm-ı âlînidir; ben o zamanlar yabancı memleketlerde vazifeli idim. Hastalığın başlangıcını ve yürüyüşünü yakından, tabiidir ki bilemiyorum. Fakat sonradan, bağzı yazılarda okudum ki, bilhassa, hastalığın başlangıcına yakın zamanlarda Atatürk'ün hâfızasında âdetâ bir nevi zaaf peyda oldu, —bir vchin, bir nevi unutkanlık gibi bir şey—, denmeğe getiriliyordu... Böyle bir şey, gerçekten olmuş mu idi? Atatürk'ün hastalığını başından beri tedâvi etmiş bir mütehassis olmanız sıfatıyla bunu, sizin yetkinizden öğrenmek isterdim”...

İşte profesör doktor Nihad Reşad Belger'in cevâbı :

— “Bütün bu sözler, hakikatin tamâmiyle aksinedir, azizim... Ben, Atatürk'ün yanına her gün birkaç defâ girer çıkardım; Kendisi ile görüşürdüm... Hiçbir vakit, denildiğini söylediğiniz şekilde, Atatürk'ün aklî melekâtında en küçük bir zaaf veya azalma eseri görmedim... Görmediğim şöyle dursun, bilâkis, şuuruna ve irâdesine tamâmiyle sâhip olduğu intibâı altında bulundum. Hâtâ bir gün, bizim önümüzde bağzı siyâsî meselelerden söz açıp Romanya'da yapılan hükûmet tebeddülünden bahsederken, bir patriğin iş başına gelmiş olmasından hayret duyduğunu söyledi. Bu vesile ile ikinci dünya harbinin de yaklaşmakta olduğunu imâ ederek dedi ki: **“Bir harp zuhur ettiği takdirde, kanaatimce bîtaraf kalmalıyız. O zaman birçok fırtınalar kopacak. Devlet gemisini gaayet mâhirâne idâre ederek işin içinden sıyrılmaya çalışmalıdır”** dedi...”

Haftada muayyen günlerde hükûmet reisini ve dış işleri bakanını muntazaman kabul ediyor, onların mârûzâtını dinleyip devletimizin işlerindeki alâkasını kesmesizin devam ettiriyordu; ve hâtta şâhidi olduğum yukarıdaki sahnede bildirdiğim üzere, hasta döşeginde dahi, Rcisi bulunduğu devletin umûrunu yakından takip ettiği gibi, dünya siyâsetini takip etmekten de geri kalmıyordu. Ve en vahîm ve mühim meseleler üzerinde mütâalealarını beyan ediyordu ve direktivlerini veriyordu... Böyle bir insanın aklî melekâtında en ufak bir kusur bile tasavvur edilebilir mi? Kaldı ki tabâbet bakımından, bu siroz illetine mübtelâ olan hastaların şuurları, hayatlarının en son dakikalarına kadar normal kalır; tabâbet bunu böyle kabul etmiştir. Bağzı vakalarda sirozla birlikte mevcut olabilen asabî rahatsızlıklar müstesnadır. Halbuki Atatürk'te bu asabî rahatsızlıklardan eser bile yoktu... Ancak, hastalığın tabiî seyri iktizâsı olarak “koma”ya girilince, o büsbütün başkadır. “Koma”, zâten devamı müddetince, hayattan ilgisi kesilmek demektir...”

— “Gaayet açıkca bildirdiklerinize çok teşekkür ederim, doktor; beni iyice aydınlatmış oldunuz... Okurlarınız da bunu, sizin gibi yetkili bir zâtın ağzından işitmekle ne kadar doğru bir düşünce edinmiş olacaklar... Ben bu konu üzerine başka başka zamanlarda, sırası düştükçe, tabiî ayrı fırsatlarda, profesör rahmetli Âkil Muhtar Özden’le profesör rahmetli Mim Kemal Öke’nin de düşüncelerini sormuştum. Onlar da bana,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“İpki şimdi zât-ı âlînin söylediği tarzda cevap verdiler” dedim.

“Tabîî, onlar da gördüklerini söyleyecekler. Doğruyu söylemişler; hakikat ortada, azizim. Akl için yol birdir” dedi.

— “O vakitki dışişleri bakanı doktor Tefvik Rüştü Aras da, iyice aklımdadır, bir defâ şöyle bir hâtırasından bahsetmişti :

Vaktin Romanya kralı Karol II, Atatürk’le görüşmek için yatına binmiş; İstanbul’a gelmiş. Atatürk rahatsız veistirâhatte bulunduğundan Kral Karol O’nu Savarona’da ziyârete gitmiş... Sohbet, o vakitki umumî ahvalden söz açmış: “Bugün Avrupa’da en ön saftaki işin Südet meselesi olduğunu” açıklamış... “Çek-İslovakya cumhurbaşkanı doktor Beneş’in ısrarlı hareket etmesinin bu işi kolaylaştırmadığını, bu yüzden Avrupa’da harp tehlikesi belirdiğini” ifâde etmiş... Doktor Tefvik Rüştü’nün anlattığına göre, Atatürk, oturduğu koltukta bir direnme hareketi göstermiş; âdetâ tüyleri ürpermiş. Doktora demiş ki :

“Tefvik Rüştü! Haşmetmcâba söyleyiniz: Devletin istiklâliyetinden ve tamâmiyetinden en başta mesul olan devlet reisinden ne bekliyorlar? Müttefikleri, doktor Beneş’in memleketinin parçalanmasını mı istiyorlar?...”

Atatürk’ün bu uyarışı üzerine kral, âdetâ sararmış... Vc söz, Balkan paktı çerçevesi içinde Türkiye - Romanya arasındaki dostluk konusuna geçerek bu iş kapanmış.

Sonraki olayların feci gelişmeleri; kısa görüşlerden, dar hodbinliklerden, ufak hesaplardan ve ânî çıkarılardan doğma yanlışlıkların, sonunda, memleketlere, —büyüklerine ve küçüklerine— neye mal oldukları gözönüne getirilirse, Savarona'daki hasta Atatürk'ün ne sıhhatli bir düşünceye sâhip bulunmuş olduğu, gün gibi âşikâr olur...

Yine o vakitki içişleri bakanı Şükrü Kaya da, bir akşam, hatırlıyorum, Savarona'da demişti ki :

— “Yatta, vekiller buluşmasında Atatürk, bu hasta hâlinde bile meseleleri öyle güzel toparlıyor; kuvvetli düşünceleriyle her birini tahlil ve teşrih ederek etrâfını öyle ikaz ve irşat ediyor ki bu kadar ceyyid bir dimağ kudretine hayret etmemek mümkün değil...”

Onlar, —o zaman iş başındaki sorumlu kimseler,— Atatürk'le daha sık temâs ettikleri için daha yakından, tabîî daha iyisini biliyorlar... Fakat ben, ki ne bir fen adamıyım, ne de bir kabine üyesi idim; Atatürk'ü hastalığının son aylarında sâdece dört defâ görebilmiş alelade bir insanım; Atatürk'ü ölümünden yirmi, yirmibeş gün önce son ziyâretimde bile O'nun beynindeki kavrayışa, kesik soluklar arasında fısıldar gibi anlatmalarındaki berraklığa hayran olmuştum. Bitgin bedeni ile dipdinc dimâğı, karşımda müthiş bir tezat hâlinde duruyordu. O kadar ki bu dimâğın kudreti o vücûdün zayıflığını yenebilmek mûcizesini gösterir kuruntusuna kapılacağım geliyordu... Sizin beni aydınlatan anlatmalarınız bu birkaç misâli teyit eder, bu birkaç misâl de sizin söyle-

diklerinizin isâbetini gösterir olduğu için o hâtıraları burada bir araya toplamaya cesâret ettim... Yoksa, bu sıralamaların bizi konumuzdan biraz uzaklaştırıyor gibi olduğunu ben de seziyorum... Bunun için geciktirdiğimden dolayı sizden özür dilerim. Sizi dinliyorum. Atatürk'ün karnından su alındığını anlatacaktınız... Sizi dinliyorum. Buyurun... Lûtfen..."

"Bunda özür diliyecek bir şey yok efendim. Tabîî, söz sözü açıyor, hâtıra hâtırayı uyandırıyor... Amma, natürel konuşma böyle olur... Öyle değil mi?"

— "Çok nâziksınız, çok lûtuflârsınız, doktor..."

— "İyice hatırımdadır ki Fissenger'nin üçüncü defâ dâvet edilmesi, Eylül ayına tesâdüf etmiştir. Ve onun buraya gelmesini müteâkip, Atatürk'ün karnından ilk suyun çekilmesine karar verilmiştir. Nitekim, yukarıda da söylediğim gibi sarayda, Atatürk'ün yattığı odada Fissenger'nin de, bütün doktorların da hazır bulunduğu bir toplanmada, Atatürk'ün izhâr ettiği arzu üzerine su, profesör rahmetli Mim Kemal Öke tarafından alınmıştır..."

Su çıkar çıkmaz, Atatürk: "Ooh! Rahat Ettim. Şimdi bana bir sigara ile bir kahve verin" dedi; ve onları, büyük bir zevk ve keyifle içti idi".

Doktor Nihad Reşad Belger, Atatürk'ün o kahve ve sigara isteyip içişini şimdi şu iki üç sözle hikâye ederken, biliyor mu idi ki O'nun âfiyetli zamanına âit en karakteristik mizaç özelliklerinden birini âdetâ bir tablo gibi resmetmededir?..

Kulağım, anlattıklarında idi; fakat hayâlîm nice uzak hâtıralara dâliyordu... Konudan beni ayırsalar da kendimi onlardan alamıyordum...

Atatürk'ün, "Söğütözünde", onbeş yirmi ağacın gölgesinde, esguvan renkli Ankara taşından yontma bir havuza akar suyun yanı başında kurdurduğu bir kulübeciğin önündeki çemenliğe bir Kırşehir seccâdesi serdişi; o seccâdenin üzerinde, —kimbilir, belki genç zâbitliğindeki tâlim ve manevra tatbikatı zamanından, belki de tâ Selânîk kırlarında geçmiş çocukluk çağından kalma bir alışkanlık neticesi olacak,— sol bacağına sağ bacağı üstüne koyup kabadayı bir evvel zaman Rumeli Türk çiftlik ağası gibi kurumlu bir bağdaş oturuşu; lezzetini duyduğu besbelli bir yudum kahve, bir çekim sigara içişi; sigarasından savrulan dumanlara baka baka bir yorgunluk alıştı vardı!..

Atatürk o kulübeciği elden çıkan bir diyarda kalmış ilk toprak sâhipliğinin uzak hâtırasını yaşatmak için mi kurdurmuştu? Vc dimağında hâlâ dayalı döşeli kalmış o ilk vatandan buraya bir bergüzar gibi taşımak istediği gurbet hayâline uygun düşürmedikleri için mi ona bir yadırgar gözle bakardı?... Tavanının tahtasını fazlaca düzgün; duvarının badanasını fazla çiğ; henüz is tutmamış ocağını, --önünde bağdaş oturarak ateşinin koruna kendi eliyle cezve sürüp kahve pişirmiyec-- elverişsiz mi bulurdu?... Her ne ise... Oraya her gidişimde köşedeki sedirde birkaç dakika, şöyle âdet yerini bulsun gibilerde oturur, etrâfına bir göz gezdirir :

- “Yazık! İstedğim gibi yapamadılar... Tam bir köy odasına benzetemediler” derdi...

Gözünü ve gönlünü pek doyurmayan o sahne dekoru gibi yerden dışarı çıkardı; ve işte, kahvesini, —o zamanlar kıraçlığı henüz giderilmemiş Ankara'nın bir kuytu bucağında saklı bu körpe yeşillığe baka baka, gümrahça bir su sesi duya duya— o serin gölgelikte içmekten bir kır sefâsı gibi hoşlanırdı.

Memleketinde yeniden dincelme ve batılı bir asrîleşme çağı açmış koca kurtarıcının, gözlerden uzak o sessiz yerde, halktan bir adam gibi böyle eski şarkvârî bağdaş kuruşunu, ruhunun bir köşesinde dedelerden kalma bir sıla özlemine benzetirdim.

Beyni dünyanın işi ile dolu o dev adamın, o ıssızlığa sığınıp tabiatla başbaşa kaldığı, kendini dinlediği, gönlünü tâzelediği o anlar, ne kadar içime dokunurdu!..

Doktorun bu küçücük kahve sigara hikâyesi, gözümün önünde işte birden bire o hâtıraları canlandırmıştı: hayata yeniden hızla atılmak için O'nun o köşecikte ferih fahûr soluk aldığı demleri!..

İçimden düşünüyordum: Atatürk'ün o gün yatakta, böyle anlattıkları gibi ağız tadıyla bir dinlenme kahvesi ve sigarası içişi, geçici sandığı hastalıktan nasıl olsa kurtulup, bütün ömrü boyunca sâdık kaldığı sağlıklılık zamanının o âdetine, umduğu gibi yeniden kavuşacağını, — işte nihâyet gerçekleşmiye başladığını görmenin— sevincini belirtiyordu.

Atatürk, bu kavuşma kılığındaki aldaticılığın altında bir uğurlanma gizlendiğini; bu ağız tadının, Kendisi için sonuncu olduğunu sezmemişe benziyor... Demek ki yaşamaya o ânında bile hâlâ inanla ve güvenle bağlı...

Doktoru dinlerken, onun için, gözlerim dolu dolu oluyordu. Fakat, içimdeki duyguları o anda ona açmadım. Zira o anlatıyordu ki :

XVI

ARADAN BİRKAÇ GÜN GEÇTİKTEN SONRA İLK “KOMA”

— “Bildirdiğim bu sahneden ve Fissenger İstanbul’dan ayrıldıktan birkaç gün sonra ilk “Koma” başgösterdi. Keyfiyetten hemen Fissenger’yi haberdâr ettik. Tatbik ettiğimiz tedâvîyi bildirdik. Onun da mütalâasını istedik. Bizimle tamâmen hemfikir olduğunu bildirdi. Ve biz, kendisinden uzun bir mektup almadan evvel Atatürk, “Koma”dan kurtulup çıktı... Ve gözünü açar açmaz ilk suâli :

— “Bana ne oldu?” demek oldu.

Cevâbımız :

— “Biraz derin uykuya daldınız efendim” oldu...

— “Sayın doktor. Sizi, fazla yormak olmuyorsa, burada bir noktayı daha öğrenmeme izin verir misiniz?”

— “Neden yorulayım efendim? Size daha başlangıçta da arzetmiştim ki”

— “Esağfurullah. . .”

— “Pek büyük bir Adamımızın hâtırası bahis mevzuudur. Cevaplarımla size faydalı olabiliyorsam, hizmette bulunmuş olurum. Sorunuz lûtfen. . .”

— “Pek iyi, doktor; teşekkür ederim. . . Atatürk, sağlık durumunun günden güne ağırlaşmakta olduğunu gördükçe yaşamaktan ümidini kesmiş mi idi? Buna dâir izler sezdirir miydi? İyiliğe bir türlü yüz tutamıyan hastalığının kötü sonuca gitmesinden korkuyor muydu? Bu hususta bir düşünceniz var mı? Varsa nedir? Bildirir misiniz?” diye sordum.

XVII

BİRİNCİ “KOMA”DAN SONRA. . .

Doktor Nihad Reşad Belger bana dedi ki :

— “Birçok hasta böyle bir tehlike geçirdikten sonra, hayatından biraz korkar; değil mi? Bu da pek tabiidir. . . Fakat Atatürk korkmadı. . . Bana dedi ki :

— “Anlaşıyor ki, doktor, ben, bundan sonra biraz Yalova’da; bir müddet Florya’da; bir müddet de Ankara’da böyle dikkatli tedâvî ile yaşıyacağım. Fakat sen, “Alemdağ”ına giderek, iklim bakımından bana uygun bir yer bul. . .”

Bu arzusunu umumî kâtibine de söyledi. Hemen ertesi günü, İstanbul vâli ve belediye reisi rahmetli

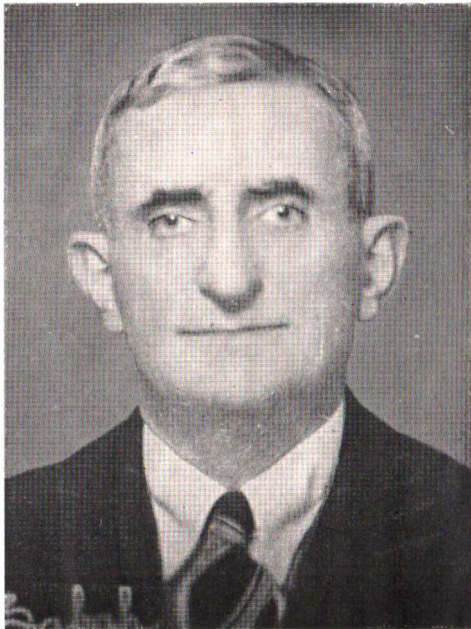
Muhittin Üstündağ, umumî kâtip Bay Hasan Rıza Soyak, baş yâver rahmetli Celâl ve daha diğer bağzı zevât ile birlikte “Alemdağ”ına gittik. Orada biraz dolaşarak etrâfı tetkik ettikten sonra vaktiyle Sultan Abdülaziz’e mahsus olmak üzere yaptırılmış olan kasrın yerine gittik. Köşk, kısmen harâp olmuş vaziyette idi. Fakat, zannımca kolaylıkla tâmiri kaabil bir halde idi... Köşkün bulunduğu yeri beğendim. Çünkü şimal rüzgârından korunmuş; etrâfı çam ağaçları ile çevrilmiş; güneş içinde pırıl pırıl bir yerdi... Bu fikrimi, birlikte bulunduğum zevâta söyledikten sonra şunu ilâve ederek dedim ki :

ACI BİLDİRİ

— “Evet, dedim ki :

“Atatürk’ün ömrünü, maatteessüf artık pek kısal-mış görüyorum... Bu köşkü hemen tâmir ettirip kendisine hazırlatsak dahi, buraya gelip ikaamet etmesine maatteessüf imkân göremiyorum... Atatürk bu akşam beni behemehal isticvâp edecck. Ben, bu noktayı seçtiğimizi söyliyeceğim! Fakat, Kendisini bu fikrinden vazgeçirmek sizlere düşer...”

Filhakika, o gün akşam, yemekten sonra Atatürk beni çağırttı. “Alemdağ”ında münâsip bir yer bulup bulmadığımı sordu. Haritayı getirterek o noktanın râkımını bile tetkik etti. “Münâsiptir” dedi... Nasıl, azizim? Şimdi bu, yaşamaktan ümidini kesmiş bir adamın hâli

Prof. Dr. Abravaya Marmaralı.

Dr. Mehmed Kâmil Berk.

midir? Umarım ki bu naklettiğim, olmuş vaka, sorduğunuza kâfi derece aydınlatıcı bir cevap teşkil ediyor... Fakat o günden sonra, bilmediğim bir sebeple bu mesceden artık bir daha bahis açmadı.”

Ne hazin; değil mi?... Hatırlıyorum, doktor, o zamanlar, yânî sondan yirmi-yirmibeş gün kadar önce, ben iznimden geri dönerken, nezâket edip beni uğurlamaya geldiğinde kendisinden hastanın durumunu sorduğum vakit tecssür belirterek demişti ki: “Maattcessüf iyiliğe doğru alâmet görünmüyor. Bazı hastalarda, bu ilerleme o kadar çabuk olmayabilir. Atatürk'ün bu hastalıkta, şimdiye kadar, hiç tâlihi olmadı. Hayatında ve eserlerinde baht kendine ne kadar yâr oldu ise, hastalığında, bilâkis bunun zıddına olarak, kendisine ufak bir yardımcılıkta bulunmuyor... Hastalığın gerilemesi şöyle dursun, küçücük bir duraklama şansı bile baş göstermiyor... Menhus hastalık, denebilir ki, âdeta dört nala koşuyor... Bu gidişle, mûcize müstesna, Hasta, çok korkulur ki yirmi yirmibeş günden fazla dayanamaz” dedi idi... Heyhat, onun dediği gibi de oldu: Yirmi, yirmibeş gün sonra, “büyük koma” başladı. Ve Hasta bir daha gözlerini açmadı...

Bu kere doktora bunu hatırlattım :

— “Demek ki o zaman bana rıhtımda söyledikleriniz, şimdi daha iyi anlıyorum, şu ânda hikâye ettiğiniz günlere tesadüf ediyormuş.” dedim.

Esefle başını salladı :

— “İyi hatırlınızda kalmış. Eyvah ki böyle oldu. Bağzılarında iki iki buçuk yıl da sürdüğü olan ve bugün bağzı kurtarma çârceleri bulunmuş olan bu uğursuz hastalık, o zaman, Büyük Adama hiç aman vermedi. “Galo-pant” denilebilecek bir şekilde tahribatını yaptı” dedi ve hastalığın süratle ilerlemekte olduğunu şöyle anlatmaya devâm etti:

XVIII

HASTALIK SÜRATLE İLERLEMEKTE

— “Ancak, maattecessüf hastalık da artık son safhasına doğru süratle yaklaşmakta idi. Zaaf çok artmıştı. İştihâsı büsbütün kesilmişti. Ve karnında yeniden toplanan mâyi kendisini fazlaca iz’âç etmiye başlamıştı. . .

Bu esnâda bir gün beni çağırttı; ve dedi ki :

— “Doktor, karnımdan bu suyu çekmek zamanı geldi. Çünkü bu mâyi benim nefesime dokunuyor. Soluk almamı güçleştiriyor. Bunu çekip alın.”

Cevâben :

— “Emr-i devletinizi yarın îfâ ederiz. Çünkü mâ-lûm-ı devletiniz olduğu üzere su çekilmezden önce kalbi takviye edecek tedbirler almak zarûreti vardır” dedim.

Rahatsızlığı o kadar ilerlemişti ki; ve bu, Kendini o kadar sıkıyordu ki :

— “Emrediyorum. Bunu bugün çekin” dedi.

Emrini yerine getirdik... Bu seferki “ponksiyon”u rahmetli doktor Mehmet Kâmil Berk yaptı...

Biz, suyu çekmekte dâima mütcenni davranıyorduk. Neden dersiniz, hekimler bilirler ki, ekseriyâ, suyun çekilmesi “koma”yı tâcil eder. Bundan dolayı bizler işi mümkün mertebe geciktirmek istiyorduk.”

XIX

“İKİNCİ KOMA”

“Nitekim, O’nun emrine itaatle su çekildikten yedi sekiz saat sonra “İntihaî koma” başladı... Şunu ilâve edeyim ki Atatürk, su çekme esnâsında, suyun hepsinin çekilmesini ısrarla emreliyordu. Bizlere: “Kaç litre var? sayın” diyordu... Sayan bendim... Ve her yarım litreyi bir sayarak oniki litre yerine hakikatte altı litre su çekmiş bulunuyorduk.

Fakat, dediğim gibi, bu tedbire rağmen “intihaî koma” yedi sekiz saat sonra baş gösterdi...”

Bu hazine hikâyeciler gittikçe dehşetlenerek söyleyeni de, dinleyenini de, işte ölümün eşiğine doğru yaklaşıtıyordu.

Doktor, o anlarda çektiği ıztıraplar, tekrar gözleri önünde canlanıyor gibi teessür duyarak dedi ki :

— “Bu “koma”, otuzaltı saat kadar sürdü... Son “koma”ya girmezden bir an önce Atatürk’ün son suâli:

-- “Saat kaç?” demek oldu...

Bütün koma esnâsında: “Aman dil! Aman dil!” sözlerini sonuna kadar sık sık, çok sık telâffuz ediyordu... Dilden sıkıntı çektiğinden mi? Yoksa, tahteşuurunda kalmış “dil meselesi”ni tekrar edip duruyordu da ondan mı bu sözleri telâffuz ediyordu?... Maksudı ne idi? Bir türlü anlıyamıyorduk...

Bütün bu koma esnâsında biz bütün hekimler, hiç birimiz saraydan ayrılmadık. İlmin emrettiği bütün tedbirlerin ve tedâvilerin hiçbirini tatbikten geri kalmadık. Yapılabilecek her şeyi muntazaman yaptık. Ne çâre ki hiçbir müessir olmadı... Büyük adam, 10 Kasım günü sabahleyin saat dokuzu beş geçe derin bir dalgınlık içinde hayata gözlerini yumdu...

Asrımızın, hiç şüphe yok ki en büyük ve en parlak ışığı gözlerimizin önünde, göz yaşlarımız arasında usulca söndü. Yalnız bizleri değil, yalnız milletimizi değil; bütün cihânı mâteme garketti... Daha ne söyleyeyim azizim! Siz edipsiniz; bu hüznü hikâyeyi, daha parlak ifâdelerle bağlarsınız” dedi.

* * *

Doktorun bu son sözleri, karşındakini güç durumda bırakıyordu. Anlattığı olayın dehşetindeki belâgat önünde artık sanat ifâdesine yer olabilir miydi?... “O sabah, bir güneş doğarken bir güneş battı” gibilerde romantik bir benzetmede bulunulmaya kalkışılırdı böyle bir teşbih, ruhun duyduğu acıyı dosdoğru aksettirse bile doktorun bu sâde hikâyesindeki içliliğin yanında sönük kalmaz mıydı?

Bununla berâber, acı gözyaşları dökülerek nasıl anılmazdı o kişi, ki varlığı, fırtınalı gecelerde karanlığı yarıp manzarayı ağartan şimşek gibi parıltılı; savaşları, düşmanları için yıldırım gibi yakıcı; ve zaferleri, milleti için güneş gibi aydınlatıcı olmuştu!.. Yana yana ağlanmaz olur mu idi o yiğite, ki hayatında en güvendiği dayanak, olağan üstü zekâsı idi. Savaşında en güvendiği güç, her zaman üstün getirdiği irâdesi idi. Ve nihâyet, hastalığında en güvendiği kaynak, yüreğinin sağlamlığı olmuştu...

Vah ne yazık ki, bütün ömrü boyunca O'na en şaşmaz hizmette bir ân yanılmamış olan o kaynak, en sonunda bozgunculuk edip O'nu kaderin hükmüne kaptırdı.

Ve gaddâr eccl, öyle bir insana kıydı ki Süleyman Paşa'nın Çanakkale'den Gelibolu'ya geçmekle gösterdiği mûcizeyi, O, Anafartalar'dan geri dönmemekle Târihe bir daha göstermişti... Kızıldeniz'i yarıp "mev'ud arz"a giderken ardı sıra firavun ordusunu suda boğan Musâ'nın , asâsı ile gösterdiği mûcizeyi O, muzaffer ordularına dağlar denizler aşırıp "Millî And" sınırlarını tutmak için verdiği emirle âleme bir daha göstermişti. . Ve Mesîh'in dirilticilik mûcizesini O, Sevr ile, gözü bağlı, ölüme sürüklenmeğe kalkışılan milletini, Dumlupınar zaferinde dincelterek âleme göstermişti... O idi, Peygamber Muhammed'in, İstanbul'u, Hadîsinde müjdelemekle ve Fâtih Mehmed'in, orduları ile alıp Türk etmekle gösterdiği mûcizenin doğruluğunu, — bir sabah,

Çamlıca tepesinden Boğaz kıyılarına indirttiği kıtaları karşı yakaya geçirterek, ve Türk İstanbul'un yalnız ve yalnız Türk kalacağını bir daha gerçekleştirecek bütün cihâna yeni baştan isbât eden...

Bütün bu mûcizeleri gösterdikten sonradır ki, bu saraya O, milletini kurtaran ve yeni devletini kuran ilk Cümhur Başkanı olarak ömrünün bir yaz günü alkışlar arasında neşe ile girmişti. Onun en haşmetli kubbesinin altında İstanbul'un güzelliğini, eşsiz değeri ve Türk ruhundaki sevgisinin derin mânâsını coşkun dille öğmüştü...

Başka daha nice hâtıradan hiç biri anılmasa, hiç bir şey hayâl edilmese bile, "koma"ya gireceği son ânda dahi saati sormuş; "koma" da son demine kadar millet işini sayıklamış büyük ülkü adamının, o saraya ayak bastıktan on bir yıl dört ay sonra, o 10 Kasım sabahı, o sarayda, uyanılmaz uykuya daldığı —doktoru dinlerken— bir ân göz önünden geçmemek; insanın içi yeniden acı acı sızlamamak ve gözleri ıslanmamak mümkün mü idi !...

Târih boyunca, dünyanın tanıdığı; gelecek yüzyılların da öğrenerek anacağı; her milletin, imrense de kolay yetiştiremeyeceği en büyük insan örneklerinden biri olan eşsiz kahraman!.. Milletini hiç kimseye yendirmemiş; yurdunu zafere ulaştırmış; sözünü dünyâya geçirmiş; devletini yeniden kurmuş anlı başkan!.. Sömürgəcilik kurbanı istiklâlsiz milletlere kurtuluş ve bağımsızlık çığırını

yirminci yüzyılda ilk açmış ulu önder!.. Kıymetli ömrünün daha nice yıllar verimli olabileceği bir çağında yurdunu, milletini, insanlığı mâtcme boğarak işte böyle geçip gitmişti!.. Zâlim gerçek, doktorun da dediği gibi, işte bu idi!..

* * *

Bana vermek lûtuftkârlığında bulunduğu izahlardan dolayı doktora çok müteşekkirdim, minnettardım. Fakat ben, ki: “Her şeye rağmen muhakkakaa bir nûra doğru yürümekteyiz” inancını besliyen “Anafartalar kumandanı Mustafa Kemal’le mülâkat” fırsatını aramıştım. Kahramanın cserini, kendi ağzından dinlenmiş bir menkibe olarak yayınlarken onun kimliğini ve ilcride ne büyük işler başaracak kudrette biri olduğunu milletime ilkin sezdirmek tâlihine ermiştim. Bir an bile düşünebilir miydim ki aradan kırk yıl geçtikten sonra, bir gün gelecek, ardı sıra O’nun ömrünün son aylarını, en son demini kıymetli bir tanık ağzından işitilmiş bir mülâkat hâlinde yayınlamak vazifesinin bahtsızlığı da bana düşecektir. İşte, içimi yiyen bu duygu, kalemimi titretiyor!..

Büyük Adam’ın unutulmaz hâtırasının huzurunda doktor da, ben de saygı duruşunda bulunuyormuşuz gibi susmuştuk. Başlarımızı önümüze eğmiştik. O’nu düşünüyorduk...